

3.3.4 Zeměpis

Charakteristika vyučovacího předmětu

Východiskem pro předmět zeměpis je vzdělávací oblast Člověk a příroda a vzdělávací obor Geografie v RVP. Zahrnuje v sobě témata spojující skupinu předmětů fyzika, chemie, biologie a zeměpis. Díky vzájemnému propojení dochází k nalézání širších souvislostí a principů, které lze využívat nejen v rámci zeměpisu jako vyučovacího předmětu, ale také mezioborově v dalších předmětech. Výuka pak také směřuje k hledání a kritickému hodnocení různých zdrojů informací, jejich začlenění do určitého systému vědomostí a správné aplikaci při praktických činnostech.

Zeměpis poskytuje základní charakteristiky o krajině sféry jako celku i o jednotlivých jevech a událostech v přírodě. Lokalizuje různá území, sídla, přírodní prvky a místa výskytu přírodních jevů v celosvětovém i místním měřítku. Dochází k navázání na vědomosti získané v nižších ročnících, když se charakteristika přírodního prostředí rozšiřuje hlavně o informace ze současného hospodářského a politického světa. Nezbytné je pak seznámení s podmínkami pro život lidí v jednotlivých světadílech a jejich srovnání s podmínkami v evropském prostoru a České republice jako s místním regionem.

Aktuálně se snaží reagovat na události ve světě, pomáhá orientovat se v nich a hledat jejich příčiny a možné důsledky pro běžný život. Vytváří také pocit spoluzodpovědnosti za kvalitu života na Zemi a své možnosti na řešení problémů ve vztahu člověka k přírodě nejen na individuální úrovni. Žáci ve výuce používají dostupné kartografické i jiné geografické produkty a zdroje dat (informací) v tištěné i digitální podobě.

Vyučovací předmět Zeměpis disponuje *časovou dotací* 2 hodin týdně v 1. a 2. ročníku.

Organizace výuky zeměpisu:

Při výuce se používají zejména tyto formy výuky:

- výkladové hodiny propojené s diskusí
- samostatné řešení úkolů s vyhledáváním informací z různých zdrojů
- projekty ve skupinách vytvářené ve škole i jako samostatné práce
- hodiny s problémově pojatou výukou
- terénní výuka – vycházky a pozorování v terénu, zeměpisné exkurze

Jako základní studijní materiál jsou používány nebo se zavádějí učebnice Nakladatelství České geografické společnosti a digitální materiály sdílené v online prostředí. Vyučovací předmět přednostně probíhá v odborné počítačové učebně s interaktivní tabulí a částečně také v kmenových třídách. Součástí výuky je i možnost doplňování učiva ze zdrojů na internetových stránkách předmětu. Terénní výuka se uskutečňuje jak v bezprostředním okolí školy, tak ve vybraných vzdálenějších lokalitách, kde je třída rozdělena do pracovních skupin.

Zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Výuka žáků se speciálními vzdělávacími potřebami probíhá formou integrace v běžné hodině. Při výuce se přihlíží k individuálním potřebám žáka zejména poskytnutím více času pro řešení problémů, zohledněním míry omezení při hodnocení výsledků práce a umožněním konzultací nad rámec výuky.

Zabezpečení výuky žáků mimořádně nadaných

Mimořádně nadaným žákům je dána možnost rozšiřovat poznatky formou zadávání samostatných úkolů, vyšší obtížností řešených problémů během výuky a je jim poskytnuta možnost individuálních konzultací. U těchto žáků se navíc počítá s jejich přípravou a využitím při reprezentaci školy na oborových soutěžích středních škol.

Klíčové kompetence

1. Kompetence k učení, kde žák

- samostatně vytváří referáty a výtahy, ke kterým čerpá informace z různých médií
- plánuje pracovní postup při teoretické přípravě i praktických činnostech
- využívá při výuce i samostatné přípravě pomůcky (mapa, buzola, glóbus,...) a také statistické údaje a grafy
- srovnává a kontroluje výsledky své práce s ostatními a objektivně ji hodnotí

- vnímá ocenění i radu ze strany druhých jako poučení pro další práci

Kompetence k řešení problémů, kde žák

- rozpoznává a pojmenovává shodné, podobné a odlišné znaky geografických prvků
- vytváří platformu nebo hypotézu k danému problému nebo úkolu a ověřuje praktickou činností správnost řešení
- využívá již známé metody a rovněž hledá i vlastní způsob řešení problémů
- pojmenovává lokální, regionální a globální problémy a snaží se nalézt jejich řešení
- vnímá problém z různých úhlů pohledu a posuzuje výhody i nevýhody možných řešení

Kompetence komunikativní, kde žák

- s porozuměním používá odbornou terminologii
- vyjadřuje své myšlenky a výsledky práce vhodnými komunikativními prostředky (slovně, graficky, matematicky,...)
- geografické názvy používá se správnou výslovností a pravopisem
- je schopen předvést výsledky své práce před spolužáky i na veřejnosti
- vhodně používá při komunikaci i digitální technologie

Kompetence sociální a personální, kde žák

- spoluvytváří pozitivní pracovní klima ve skupině
- přejímá zodpovědnost na celkovém výsledku při řešení úkolů
- respektuje fyzické a duševní schopnosti a zdraví své i ostatních
- spoléhá se na vlastní úsudek a objektivně posuzuje míru spolehlivosti médií

Kompetence občanské, kde žák

- své rozhodování provádí na základě posouzení osobních, skupinových a veřejných zájmů
- řídí se v běžném životě principy trvale udržitelného rozvoje života
- chová se zodpovědně ve vztahu k přírodě a životnímu prostředí
- ovládá a používá principy chování v krizových situacích
- sleduje dění ve svém okolí, zaujímá k němu postoj a pracuje na zlepšení životního prostředí

Kompetence k podnikavosti, kde žák

- uplatňuje svoji kreativitu a snaží se o aktivní účast na výuce
- důsledně plní úkoly, které si sám stanovil i povinnosti vyplývající ze zadání vyučujícího

Kompetence digitální, kde žák

- ovládá potřebnou sadu digitálních zařízení, aplikací a služeb, využívá je při školní práci i při zapojení do veřejného života; jejich použití nastavuje a mění podle vývoje dostupných možností a vlastních potřeb
- získává, posuzuje, spravuje, sdílí a sděluje data, informace a digitální obsah v různých formátech; k tomu volí efektivní postupy, strategie a způsoby, které odpovídají konkrétní situaci a účelu
- vytváří, vylepšuje a propojuje digitální obsah v různých formátech; vyjadřuje se za pomoci digitálních prostředků;
- navrhuje prostřednictvím digitálních technologií taková řešení, která mu pomohou vylepšit postupy či technologie; dokáže si poradit s technickými problémy
- vyrovnává se s proměnlivostí digitálních technologií a posuzuje, jak vývoj technologií ovlivňuje různé aspekty života jedince, společnosti a životní prostředí, zvažuje rizika a přínosy;
- předchází situacím ohrožujícím bezpečnost zařízení i dat, situacím ohrožujícím jeho tělesné a duševní zdraví; při spolupráci, komunikaci a sdílení informací v digitálním prostředí jedná eticky, s ohleduplností a respektem k druhým.

	Předmět:	ZEMĚPIS				
	Ročník:	K V I N T A / 1. R O Č N Í K				
	TÉMA:	ŠKOLNÍ VÝSTUP – STUDENT:	UČIVO:	PRŮŘEZOVÁ TÉMATA, MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY:	FORMY A METODY VÝUKY:	EVALUAČNÍ NÁSTROJ:
1.	ZEMĚ A VESMÍR	<ul style="list-style-type: none"> <i>používá s porozuměním základní pojmy: vesmír, galaxie, kosmická tělesa, hvězda, planeta, planetka, kometa, Keplerovy zákony, světelný rok, hvězdný a sluneční den, ekliptika, poloha zemské osy, tropický rok, kalendář, rovnodennost, slunovrat, přísluní, odsluní, místní čas, pásmový čas, časová pásma, světový čas, smluvený čas, letní čas, datová mez</i> <i>vnímá rozdíly mezi různými teoriemi o vzniku vesmíru a dokáže popsat jejich hlavní principy a odlišnosti</i> <i>dovede objasnit principy pohybu těles Sluneční soustavy (Keplerovy zákony)</i> <i>porovnává vlastnosti Země s jinými tělesy Sluneční soustavy a s používanými referenčními objekty</i> <i>uvědomuje si pohyby Země a jejich důsledky (roční období, střídání a délka dne a noci)</i> <i>popíše a graficky znázorní principy zatmění Měsíce a Slunce</i> <i>porovnává a hodnotí gravitační vlivy vesmírných těles na Zemi s praktickými důsledky (slapové jevy)</i> <i>posuzuje a chápe význam střídání ročních dob, časových pásem a pohybů Země pro každodenní život</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Vznik vesmíru Sluneční soustava a Keplerovy zákony Země jako vesmírné těleso Pohyby Země Čas a kalendář 	<i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i> F	Roz Dem Prax Graf Vy PsU EX (hvězdárna a planetárium)	IZL IndZ PP PH Fix ÚP Rod
2.	KARTOGRAFIE A GEOGRAFICKÉ INFORMAČNÍ SYSTÉMY (GIS)	<ul style="list-style-type: none"> <i>používá s porozuměním pojmy: glóbus, mapa, obsah mapy, výškopis, polohopis, popis, legenda, zeměpisná síť, kartografické zobrazení, referenční plocha, kartografická projekce, azimut, plán, kartogram, kartodiagram, zkruslení, izolinie, atlas, ortodroma, loxodroma, nivelace, triangulace, fotogrammetrie</i> <i>popisuje vývoj historického mapování</i> <i>chápe a popisuje principy a použití různých variant kartografických zobrazení, projekcí a referenčních ploch</i> <i>popisuje proces tvorby původní a převzaté mapy</i> <i>získává a využívá informace z různých druhů map</i> <i>umí vytvořit vlastní mapu (plán cesty, situaci v krajině, tematickou mapu z údajů získaných z</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Úvod do kartografie Obsah mapy Kartografická zobrazení a projekce, referenční plochy Tvorba mapy GIS 	<i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i> M Vv Ivt	Roz Dem AO Prax Graf Vy Dem Ilu PsU	IZL IndZ PP AŽP PH Fix Op ÚP RoD

		<ul style="list-style-type: none"> <i>různých médií) s použitím kartografických značek</i> <i>používá měřítko mapy pro výpočet vzdáleností a ploch na mapách velkých měřítek</i> <i>uvědomuje si zkrslení map a jejich odlišnosti od prostorových těles</i> <i>vytváří si a doplňuje mentální mapu</i> <i>analyzuje současný stav světa - socioekonomické i fyzickogeografické prvky a vazby dokáže je vnímat a zakreslit (najít) v mapě</i> <i>popisuje funkci, tvorbu a využití GIS</i> <i>interpretuje informace o území pomocí GIS</i> <i>popisuje software potřebný pro GIS</i> <i>hodnotí význam a využití navigačních systémů GPS</i> 				
3.	ATMOSFÉRA	<ul style="list-style-type: none"> <i>rozumí a používá pojmy: složení atmosféry, počasí, podnebí, podnebné pásy, meteorologie, klimatologie, skleníkový efekt, energetická bilance atmosféry, destrukce ozonové vrstvy, monzun, pasát, cyklona, anticyklona, synoptická mapa, klimadiagram, atmosférická fronta, vzduchové hmoty, předpověď počasí, všeobecná cirkulace atmosféry</i> <i>zná složení atmosféry, podíl jednotlivých složek, dělení atmosféry ve vertikálním směru (výšková členitost) a s tím spojené rozdíly v tlaku a teplotě</i> <i>vysvětluje princip všeobecné cirkulace atmosféry</i> <i>charakterizuje cirkulaci atmosféry v jednotlivých pásích a zná hlavní pravidelné a sezónní vzdušné proudy</i> <i>chápe princip skleníkového efektu a příčiny i následky jeho zvyšování</i> <i>získává informace z klimadiagramů, vyhodnocuje ho, přiřazuje do příslušného podnebného pásu a porovnává v něm rozdíly mezi různými podnebnými pásy</i> <i>charakterizuje podnebí v jednotlivých pásích</i> <i>chápe příčiny globálního oteplování a možné důsledky tohoto jevu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Atmosféra - složení, význam, členění Všeobecný cirkulační systém Místní cirkulace Počasí - atmosférické fronty, předpověď, synaptické mapy 	<i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i> F	Roz Dem Prax Graf Vy Ilu PsU	IZL IndZ PP PH Fix Op ÚP RoD
4.	LITOSFÉRA	<ul style="list-style-type: none"> <i>vysvětluje rozdíly ve složení jednotlivých vrstev zemského tělesa</i> <i>chápe princip deskové tektoniky</i> <i>dává do souvislosti pohyb desek a vznik kerných, vrásových pohoří, sopečnou činnost a zemětřesení</i> <i>rozlišuje na typických příkladech působení exogenních činitelů</i> <i>porovnává vertikální a horizontální členitost kontinentů</i> <i>zařazuje typické horniny do jednotlivých kategorií</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Složení zemského tělesa Globální desková tektonika Vznik pohoří Sopečná činnost a zemětřesení Působení exogenních činitelů Horniny a horninový cyklus 	<i>OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže)</i> F Ch	Roz Dem Prax Graf Vy Ilu PsU	IZL IndZ PP PH Fix Op ÚP RoD

5.	HYDROSFÉRA KRYOSFÉRA	A	<ul style="list-style-type: none"> chápe a používá pojmy: velký a malý oběh, salinita, vlnění, dmутí, proudy, povodí, rozvodí, úmoří, pramen, soutok, ústí, vodní režim řek, vodní maxima a minima, horský a pevninský ledovec, permafrost, sněžná čára umí vysvětlit zákonitosti oběhu vody a rozdíl mezi velkým a malým oběhem dělí podle vlastností a oběhu druhy sladkých vod hodnotí a charakterizuje fyzikální a chemické vlastnosti vody zdůvodňuje a popisuje směr a teplotu hlavních mořských proudů uvádí příčiny vlnění a dmутí mořské vody charakterizuje různé vodní režimy řek na základě údajů z klimadiagramu rozlišuje a vyhledává v mapě různé typy jezer uvádí příčiny vzniku pevninských a horských ledovců uvědomuje si proces změn v rozšíření ledovců 	<ul style="list-style-type: none"> Hydrosféra - úvod Voda v oceánech Voda na pevnině Kryosféra 	OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže) F Ch	Roz Dem Prax Graf Vy Ilu PsU	IZL IndZ PP PH Fix Op ÚP RoD
6.	PEDOSFÉRA		<ul style="list-style-type: none"> používá s porozuměním pojmy: pedosféra, pedon, půdní horizont, půdní typ, půdní druh, půdní zonalita, výšková stupňovitost půd, půdotvorné procesy charakterizuje obecně složení půdy rozlišuje rozdílné chemické a fyzikální vlastnosti jednotlivých půdních horizontů charakterizuje hlavní půdotvorné procesy a činitele graficky znázorní půdní profily nejčastěji se vyskytujících půdních typů v ČR zdůvodňuje pásmovou a výškovou zonalitu půd 	<ul style="list-style-type: none"> Pedosféra - úvod Půdotvorné procesy Pásmová zonalita půd Výšková stupňovitost půd 	OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže) F Ch Bi	Roz Dem Prax Graf Vy Ilu PsU EX (okolí školy)	IZL IndZ PP PH Fix Op ÚP RoD
7.	BIOSFÉRA		<ul style="list-style-type: none"> používá s porozuměním pojmy: geobiom, výškové vegetační stupně, tropický deštný les, savana, pouště a polopouště, stepi a lesostepi, lesy mírného pásu, tajga, tundra, polární poušť chápe vzájemnou propojenost klimatu, tvaru reliéfu se zoogeografickým a fytogeografickým členěním Země uvádí klimatické, pedogeografické a hydrologické, charakteristiky jednotlivých oblastí popisuje charakter vegetace a typické zástupce fauny chápe podstatu fungování geobiomů (potravinový řetězec, životní „rytmus“ (cykly) krajiny a přizpůsobení se živých organismů 	<ul style="list-style-type: none"> Biosféra - úvod Geobiomy - tropický deštný les, savana, pouště a polopouště, stepi, lesy mírného pásu, tajga, tundra, polární 	OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže) EV (Problematika vztahů organismů a prostředí, Člověk a životní prostředí) Bi	Roz Dem Prax Graf Vy Ilu PsU EX (Větrníky, Moravský kras apod.)	IZL IndZ PP PH Fix Op ÚP RoD
8.	SOCIOEKONOMIC KÁ GEOGRAFIE		<ul style="list-style-type: none"> hodnotí stav a vývoj obyvatelstva na Zemi a také příčiny ovlivňující změny v přirozených i mechanických pohybech obyvatelstva rozlišuje a hodnotí společné a odlišné biologické, jazykové, náboženské a kulturní faktory 	<ul style="list-style-type: none"> Regionální geografie 	OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a	INT PsU Vy	IZL PP PH

		<ul style="list-style-type: none"> • vymezuje ekonomické jádrové a periferní oblasti • porovnává oblasti podle dostupnosti surovinových a energetických surovin • lokalizuje konfliktní oblasti a zdůvodňuje jejich vznik z historického hlediska 		soutěže) ZSV D		
9.	REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE	<ul style="list-style-type: none"> • porovnává makroregiony z různých hledisek (poloha, přírodní poměry, hospodářství, kultura,...) • hodnotí význam makroregionu ve světovém měřítku • lokalizuje a pojmenovává základní místopisné názvy • specifikuje na příkladech přednosti a problémy daného regionu • reaguje na události v jednotlivých regionech a popisuje důsledky těchto událostí v místním i světovém měřítku 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Afrika ▪ Severní Afrika ▪ Střední a Východní Afrika ▪ Jižní Afrika ▪ Austrálie a Oceánie 	OSV (Poznávání a rozvoj vlastní osobnosti, Seberegulace, Sociální komunikace, Morálka všedního dne, Spolupráce a soutěže) MKV(Základní problémy sociokulturních rozdílů) MV (Mediální produkty a jejich význam, Uživatelé, Role médií v moderních dějinách) VMEGS(Globální problémy, jejich příčiny a důsledky, Humanitární pomoc a mezinárodní rozvojová spolupráce) D ZSV	Roz Dem Prax Graf Vy Ilu PsU	IZL IndZ PP PH Fix Op ÚP RoD